

10. Костенко Н. И. Международное уголовное право: современные теоретические проблемы / Н. И. Костенко. – М. : Юрлитинформ, 2004. – 448 с.
11. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : навч. посіб. / Т. Л. Сироїд. – Х. : Прометей-Прес, 2005. – 244 с.
12. Глушкова О. В. До питання визначення поняття злочину в міжнародному кримінальному праві / О. В. Глушкова // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1999. – № 4. – С. 158–165.
13. Музика А. Міжнародна кримінально-правова політика як новий науковий напрям / А. Музика, Є. Лашук // Право України. – 2010. – № 9. – С. 81–89.
14. Панов В. П. Международное уголовное право : учеб. пособие / В. П. Панов. – М. : Инфра-М, 1997. – 320 с.
15. Международное уголовное право : учеб. пособие / под общ. ред. В. Н. Кудрявцева. – М. : Наука, 1999. – 264 с.
16. Навроцький В. Поняття та ознаки міжнародних злочинів / В. Навроцький // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 38. – 2003. – С. 437–444.
17. Житний О. О. Національний та міжнародно-правовий аспекти корупційних злочинів / О. О. Житний, Н. В. Скляр // Від громадянського суспільства – до правової держави : тези III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 квіт. 2008 р.). – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – С. 278–280.
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3207-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 41. – Ст. 414.
19. Лупу А. А. Международное уголовное право : учеб. пособие / А. А. Лупу, И. Ю. Оськина. – М. : Дашков и Ко, 2012. – 312 с.
20. Попович В. Історичні та міжнародно-правові передумови встановлення відповідальності за злочини агресії у кримінальному законодавстві України / В. Попович // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 8. – С. 12–15.
21. Ролінський В. І. Сучасний стан і розвиток міжнародного кримінального права / В. І. Ролінський // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 1. – С. 71–74.

Надійшла до редколегії 12.06.2012

ЖИТНИЙ А. А. УГОЛОВНОЕ ПРАВО УКРАИНЫ И МЕЖДУНАРОДНОЕ УГОЛОВНОЕ ПРАВО: СООТНОШЕНИЕ, ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ, РАЗГРАНИЧЕНИЕ

Рассмотрены некоторые общие вопросы взаимодействия внутреннего уголовного права Украины и международного уголовного права при выполнении ими своих функций. Определено соотношение указанных отраслей и их разграничение по предмету.

ZHITNIY A. CRIMINAL LAW OF UKRAINE AND INTERNATIONAL CRIMINAL LAW: THE RATIO OF THE INTERACTION, DIFFERENTIATION

Some general issues of cooperation between Ukraine's domestic criminal law and international criminal law in the execution of their functions are reviewed. The correlation of these spheres and the distinction between them on the subject are determined.

УДК 347.734(477+436)«19/20»

В. Є. КИРИЧЕНКО,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри фундаментальних юридичних дисциплін
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**З'ЇЗДИ ПРЕДСТАВНИКІВ ЗЕМЕЛЬНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ЯК МОДЕЛЬ
ДЕЖАВНО-СУСПІЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА (1917–1921 РОКИ)**

Розглянуто досвід функціонування самоврядної організації українських акціонерних земельних банків – З'їзду представників земельних банків та його координуючого органу – Бюро з'їздів. Особливу увагу приділено співпраці держави та самоврядної організації в умовах революційних змагань.

Антикризове управління є однією з найбільш нагальних проблем як у сучасній українській економіці в цілому, так і в банківництві зокрема. Її вирішення повинно враховувати, по-

перше, світовий досвід, бо на шляху розвитку людства соціальна практика відбирала та вдосконалювала найбільш стійкі та ефективні форми економічної, соціальної і державної організації.

По-друге, необхідно врахувати і специфічний досвід, зібраний на власному історичному «полі».

Протягом 20-ти років української незалежності накопичувалися управлінські навички, формувалася відповідна нормативно-правова база, яка визначає загальні підходи, методи та конкретні механізми реалізації. Однак темпи і характер формування такої нормативної бази, а також її якість далекі від відповідності реальним потребам. Прийшовши на зміну соціалістичного світосприйняття, ліберальна ідея, безперечно, зазнала краху в Україні. Вочевидь, це сталося тому, що й весь світ піддав ревізії ліберальні цінності та теоретичні обґрунтування. Достатньо пригадати, що за останні роки більшість нобелівських премій у галузі економіки було вручено вченим, які заперечували те, що раніше сприймалося як «об'єктивні» економічні закони.

У цьому контексті дуже показовим є дореволюційний досвід організації державного контролю та управління (у тому числі й в умовах перманентних кризових явищ) такою специфічною галуззю банківництва, як система приватного іпотечного кредиту за допомогою самоврядної організації. Слід зазначити, що основні можновладці, які брали участь у розбудові зазначеної системи: М. Х. Бунге, С. Ю. Вітте, П. А. Столипін, – хоча і поділяли ліберальну ідею, проте розглядали її крізь призму державних інтересів. Саме дозуванню державної присутності в самоврядній організації земельних банків – з'їздах їх представників було присвячено нашу попередню статтю [1]. Однак не менш цікавим є досвід діяльності З'їзду представників акціонерних земельних банків та його комітету за умов, коли держава втратила свій звичайний статус, а саме в період революційних змагань 1917–1921 рр.

У той час, коли звичайний правопорядок почав руйнуватися, головне, що турбувало банкірів в імперії, – це те, в який спосіб знайде своє вирішення земельне питання. Комітет з'їздів акціонерних земельних банків відзначив, що можливий перерозподіл приватновласницької землі, безумовно, приведе до зміни клієнтського складу банків, однак важко собі уявити, щоб нові землевласники не мали потреби в кредитних коштах. Проте, припускаючи найгірший розвиток подій, на випадок, що надання позик буде ускладнено, Комітет почав відпрацьовувати питання щодо надання земельними банками меліоративних позик, позик на поповнення обігових коштів для ведення господарства, а також підготував пропозиції

щодо розширення сфери діяльності земельних банків [2, арк. 121].

Побоювання фінансистів не були безпідставними, бо 30 травня 1917 р. на з'їзді селянських Рад міністр землеробства В. М. Чернов поінформував делегатів про розроблення законопроекту щодо зупинення купівлі та продажу землі [3, с. 432], що автоматично передбачало заборону застави. Ще більш рішучим виявився I Всеукраїнський селянський з'їзд, що відбувся в Києві протягом 28 травня – 2 червня 1917 р., який у першому пункті своєї постанови «Про землю» висловився за скасування приватної власності на землю.

У цих умовах очікування краху на початку грудня 1917 р. до Київського земельного банку прибув уповноважений представник полтавських колег Л. М. Королець, котрий поінформував правління про ініціативу свого керівництва, яке пропонувало, враховуючи неможливість за відомих обставин провести з'їзд представників земельних банків у Петрограді, влаштувати наприкінці січня 1918 р. у Києві з'їзд представників чотирьох південних земельних банків, бо потреба в обміні думками з приводу політичної та правової ситуації, що виникла, а також у координації дій, назріла вже давно [4, арк. 3].

Бурхливі події початку 1918 р., поганий поштовий зв'язок не дали можливості правління Київського земельного банку реалізувати ініціативу полтавських колег. Проте організаційне листування тривало, майбутні учасники обмінювались пропозиціями щодо порядку денного та часу проведення з'їзду.

За цей час умови банківської діяльності ще більше погіршились. Виданий 7 листопада 1917 р. III Універсал унеможливив звернення стягнення на заставлену землю, окрім того, в умовах війни багато нотаріальних архівів були евакуйовані й відсутні «правильне поштове і телеграфне сполучення» з необхідними у виробництві установами і особами.

Нарешті всі організаційні питання вдалося владнати, і 11 травня 1918 р. опівдні в приміщенні Київського земельного банку відбулося відкриття з'їзду представників південних земельних банків. За листом реєстрації були присутні представники чотирьох земельних та Херсонського земського банку [5]. Головувати на з'їзді було запрошено П. К. Скорделі, його заступником обрали О. І. Сафіра.

Порядок денний, що узгодили під час підготовки з'їзду, включав дев'ять питань. Однак оприлюднення новим українським урядом грамоти від 29 квітня 1918 р. надало всі підстави

сподіватися, що діяльність земельних банків увійде у звичайну колію. Це, у свою чергу, висувало нові питання, а саме: щодо виклопотання перед Міністерством фінансів особливого кредиту з Державного банку; про надання особливих додаткових позик на покриття недоїмок, відповідно до правил, напрацьованих XIII з'їздом, але без надання нового заставного свідоцтва; про розстрочення недоїмок на 27½ років стосовно пропозиції Віленського банку, внесений на розгляд XIII з'їзду; про сумісність надання нових довгострокових позик із відстрочкою сплати купонів; про випуск тимчасових закладних листів надалі до настання можливості виготовлення їх Експедицією заготівлі Державних паперів [4, арк. 20].

Як свідчить Журнал засідань З'їзду представників земельних банків, що діяли в Україні, спочатку було розглянуто перше питання – про відстрочення сплати купонів від заставних листів, а також погашених. Однак через те, що з цим питанням були пов'язані 5-й пункт порядку денного – відстрочення травневого тиражу, 10-й – виклопотання особливого кредиту із Державного банку і 13-й – щодо сумісності надання нових довгострокових позик із відстроченням сплати купонів, – усі наведені питання розглядалися з'їздом сукупно.

При обговоренні з'ясувалося, що, на відміну від позиції Нижегородсько-Самарського земельного банку, який своїм циркуляром від 8 січня 1918 р. № 157 сповістив про зупинення сплати купонів та заставних листів, що вийшли у тираж, присутні на з'їзді одноголосно висловились за те, що виконання банками взятих на себе зобов'язань по заставних листах є одним із важливих заходів, який «сприяє загальному впорядкуванню державного життя». У той же час відзначалося, що банки опинилися в настільки важкому становищі, що не мали можливості здійснювати оплату купонів і тиражних заставних листів без додаткових заходів, спрямованих на збільшення вільних коштів банків. Що ж до відстрочення платежів позичальників, які потерпали від подій, що відбулися в Росії, делегати також визнавали за необхідне розробити заходи, які покращать становище позичальників та нададуть можливість відновити розорене сільське господарство.

«Вважаючи, що відновлення права приватної власності і скасування всіх обмежень щодо землеволодіння, на підставі грамоти нового Уряду України дає повні підстави вважати, що діяльність земельних банків знову набуде нормального ходу, – зазначали представники з'їзду, –

що до відстрочення сплати липневих, а для Херсонського банку – вересневих, цього року купонів і до погашення листів удаватися не слід, а треба зупинитися на питанні щодо знаходження необхідних для цього коштів» [4, арк. 21].

Після обговорення було постановлено: 1) не застосовувати відстрочення оплати купонів від заставних листів у 1918 р., як і відстрочення оплати погашених заставних листів, за умови задоволення урядом Української Держави нижченаведених клопотань; 2) порушити клопотання перед Міністерством фінансів, щоб земельним банкам, у тому числі й Земському банку Херсонської губернії, шляхом видання сепаратного закону було дозволено надавати особливі додаткові позики заставними листами, в сумі, достатній для покриття недоїмок, що накопичилися перед банками, без надання нових заставних свідоцтв, а також просити міністра фінансів стосовно цих особливих додаткових позик скасувати інструкційне правило щодо п'ятирічного строку для переоцінки; 3) здійснити травневий тираж 1918 р. згідно з п. 1-м § 61 статутів земельних банків у поточному півріччі, а за п. 2-м – купівлею на біржі в другому півріччі 1918 р.; 4) клопотатися щодо призупинення на 1918 р. дії циркуляру Державного банку Російської імперії № 545 від 28 червня 1913 р.; 5) порушити клопотання перед Міністерством фінансів щодо відкриття в разі потреби кредиту банкам строком до одного року для надання коштів на оплату купонів і тиражних листів.

Третє і четверте питання порядку денного також розглядалися з'їздом у сукупності. Було вирішено проводити торги заставленого майна в другому півріччі 1918 р. на загальних підставах. Щодо обов'язкових публікацій, то, враховуючи, що зазначені в статутах банків видання («Урядовий вісник», «Вісник фінансів, промисловості і торгівлі») не виходили, а якщо і виходили б, то не в Україні, з'їзд визнав за необхідне ініціювати видання сепаратного закону, який дозволив би розміщення публікацій про призначення майна до продажу з торгів у центральних офіційних друкованих органах українського уряду і в губернських офіційних виданнях за місцем знаходження майна. Інші ж обов'язкові за статутами банків публікації мали друкуватися лише в центральних офіційних органах українського уряду.

Незважаючи на пропозицію представників Бессарабсько-Таврійського банку тимчасово, до остаточного вирішення Українським Сеймом аграрного питання, призупинити надання позик

під заставу земельних маєтків, з'їзд за наслідками обговорення одноголосно визнав за бажане відновити надання позик під заставу землі.

Цього ж дня з'їзд відвідав Міністр фінансів Української Держави – А. К. Ржепецький, який взяв участь в обміні думками з приводу зовнішньої та внутрішньої політичної ситуації [4, арк. 24].

Обговоривши питання щодо гарантій, які слід було вимагати при укладенні миру між Україною та Росією, а також з іншими державами, з'їзд виніс наступну резолюцію: «При укладенні Україною мирних договорів слід передбачити гарантії збереження в недоторканності в межах територій, що куруються Урядом та владою, з якими укладається мирний договір, належних земельним банкам, що діють в Україні, прав на нерухомість, рухоме майно, будь-якого роду капітали готівкою, акції, облигації, державні та гарантовані відсоткові папери, іпотечні та інші цінні папери, майно, що слугує забезпеченням іпотечних боргів, борги, забезпечені заставою і т.п. без будь-якого винятку з тим, щоб збитки, що настали від розпоряджень і заходів влади, а також від міжусобних війн, народних хвилювань і пограбувань, були цілком відшкодовані потерпілим банкам. А також необхідно отримати гарантії від Російського Уряду щодо винагороди за належні банкам анульовані Російським Урядом %%-і папери, а також виплати всіх капіталів та відсотків по поточних рахунках, націоналізованих Російським Урядом комерційних банків» [4, арк. 24].

З'їзд одноголосно підтримав пропозицію Харківського земельного банку про клопотання перед урядом про надання права міністру фінансів затверджувати зміни до статутів акціонерних земельних банків, прийняті загальними зборами акціонерів, щодо права надавати позики під нерухомість, яка розташована на приміській території, селищній та дачній місцевостях на тих же підставах, як і під час прийняття в заставу міського майна.

Питання заснування бюро земельних банків у Києві, також ініційоване Харківським земельним банком, було підтримано делегацією Бессарабсько-Таврійського банку. Необхідність існування бюро чи комітету, на кшталт Комітету з'їздів представників земельних банків у Петрограді, була для всіх очевидною, відчувалась нагальна потреба в органі, який би об'єднав та скоординував діяльність земельних банків України, зміг виступити перед Міністерством фінансів як представник інтересів земель-

них банків, особливо в ті неспокійні часи, коли звичний ритм діяльності банків було порушено війною, революцією, боротьбою за владу.

За результатами дискусії з'їзд вирішив надати банкам можливість визначитись із участю у створенні бюро та остаточно вирішити вказане питання на наступному з'їзді. Крім того, з'їзд звернувся з проханням до Правління Київського земельного банку на майбутнє, до вирішення цього питання по суті, взяти на себе функції бюро, що планується до заснування, а також по можливості взяти на себе розроблення проектів усіх клопотань, що передбачені рішенням з'їзду, до 28 травня, тобто до того часу, коли представники банків прибудуть до Києва для порушення цих клопотань перед урядом.

15 травня 1918 р. о пів на другу головуючий на з'їзді у зв'язку з вичерпаністю порядку денного проголосив закриття З'їзду представників земельних банків, що діють в Україні [4, арк. 21–25].

Уряд з увагою поставився як до рішень самого з'їзду, так і до тих клопотань, що були подані на його розгляд. 11 липня 1918 р. П. Скоропадський затвердив схвалений Радою Міністрів закон «Про надання діючими на Україні земельними банками і Земським банком Херсонської губернії особливих додаткових позик для погашення недоїмок» [6; 4, арк. 36].

Закон закріпив правові підстави видання додаткових позик, цільовим призначенням яких було покриття недоїмок, що виникли перед акціонерними земельними банками на 1 липня, а перед Херсонським банком – на 1 вересня 1918 р., та платежу з урахуванням пені за друге півріччя 1918 р.

Підготовка Другого з'їзду представників земельних банків, що діяли в Україні, пройшла значно легше, і вже 16 вересня 1918 р. без тривалих узгоджень, з'їзд відкрив свою роботу. Окрім учасників, що взяли участь у першому з'їзді, до роботи долучився Донський земельний банк, і загальний перелік представників банків виглядав більш репрезентативним [7].

Попередній порядок денний налічував не менше питань, ніж на першому з'їзді, і містив 19 проблем [4, арк. 41]. Головою з'їзду, як і минулого разу, було обрано П. К. Скорделі, а заступником запрошено О. І. Сафіра.

Головуючий повідомив з'їзд про лист Кредитної канцелярії за № 93/2013 від 13 вересня 1918 р., що містив відповідь на клопотання першого З'їзду представників земельних банків щодо збільшення співвідношення суми емітованих заставних листів та розміру «складочного» і

запасного капіталу до 15-кратного. Уперше зазначене питання постало ще на XIII з'їзді представників установ російського поземельного кредиту [8, с. 8], однак тоді клопотання Комітету з'їздів на ім'я міністра фінансів царської Росії підтримано не було. У свою чергу міністр фінансів Української Держави погодився на збільшення зазначеного співвідношення, однак лише до 12-кратного розміру.

Також з'їзд було поінформовано про отриманий циркуляр Кредитної канцелярії № 95/2014-м від 13 вересня 1918 р. щодо порядку сплати гербового збору з тимчасових свідоцтв. Ця інформація стала підставою для звернення з'їзду до міністра фінансів із проханням надати розпорядження відповідним Казенним палатам керуватися як правилами, встановленими Міністерством фінансів для сплати гербового збору з тимчасових свідоцтв, так і інструкційними вказівками, що викладені в циркулярі Кредитної канцелярії № 95/2014-м від 13 вересня 1918 р.

Друге питання порядку денного щодо нових підстав оцінки майна, яке пропонується до застави, зняли з розгляду як таке, що буде розглянуто на наступному з'їзді.

Наслідком розгляду мовного питання стало рішення звернутися до Уряду Української Держави з мотивованою заявою щодо необхідності надання російській мові рівних прав з українською мовою у відносинах з урядовими установами.

Також з'їзд визнав відсутніми підстави для зміни ст. 58 розділу X, глави I Статуту кредитного (вид. 1903 р.) [9, ст. 58], що допускала діяльність лише двох земельних банків в одному регіоні та стримувала іпотечні кредитні установи від зайвої конкурентної боротьби й надмірної емісії заставних листів.

У перший день роботи з'їзд встиг обрати свого представника та уповноважити його на участь у Раді Союзу промисловості, торгівлі, фінансового і сільського господарства. Таку честь було надано голові правління Київського земельного банку та головуєчому на з'їзді – Пантелеймону Костянтиновичу Скорделі [4, арк. 43].

Весь другий день роботи з'їзду було присвячено вкрай актуальному питанню – розміру позик, що будуть видаватися банками. Обмінявшись інформацією, всі погодились, що ціни на землю у всіх регіонах України порівняно з довоєнними й тими, що існували в перші роки війни, зросли в 10 разів [4, арк. 44].

На наступний день роботи – 17 вересня 1918 р. – з'їзд затвердив запропоновану Хар-

ківським земельним банком резолюцію з цього питання: «З'їзд, з одного боку, вважає себе зобов'язаним задовольнити вимоги землевласників, що мають потребу в кредиті для відновлення зруйнованих господарств та ін., і з іншого боку, беручи до уваги, що орендна і продажна ціна на землю, яка існує на цей час, та інші фактори, на яких повинна базуватись оцінка земель, є недостатньо стабільними, і, визнаючи потім необхідність встановлення одноманітного способу дій у цьому відношенні всіх земельних банків, одностайно дійшов висновку, що, на час до перегляду питання про оцінку на одному з наступних З'їздів належить спеціальну оцінку проводити у таких межах, щоб позики, які надаються, приблизно дорівнювали за своїм розміром тим сумах спеціальних оцінок, які встановлювались банками в даному повіті за роки: 1914, 1915 і 1916» [4, арк. 45].

Також, поряд із питанням розміру позик, з'їзд вирішив проблему 5-річного обмеження переоцінки. Було ухвалено звернутися до Міністерства фінансів із клопотанням про тимчасове скасування правових вимог щодо 5-річного терміну, а також граничних відсоткових норм збільшення оцінок.

З'їзд також заснував Бюро з'їздів представників земельних банків, що діють в Україні. Бюро було засновано в Києві та складалося із чотирьох осіб, що обиралися з'їздом на один рік, які, у свою чергу, зі свого середовища обирали голову. До функціональних обов'язків новостворюваного бюро входило: 1) скликання з'їздів представників земельних банків, що діють в Україні; 2) підготовка матеріалів до з'їзду; 3) розроблення питань, що доручені з'їздом; 4) порушувати клопотання від імені з'їзду; 5) взагалі здійснювати представництво з'їзду.

Представники Земського банку Херсонської губернії, визнаючи бажаність своєї участі в бюро, утримались від надання згоди до визначення цього питання загальними зборами позичальників банку.

З урахуванням заяви представників Херсонського банку, з'їзд обрав перший склад бюро, який включав П. К. Скорделі, В. І. Булюбаша, В. Г. Коренєва та О. І. Сафіра [4, арк. 45–46].

Щодо порушеного Земським банком Херсонської губернії питання про долю заставного майна у Бессарабії з'їзд, заслухавши представників Бессарабсько-Таврійського та Полтавського банків, постановив порушити клопотання перед урядом Української Держави про вжиття заходів щодо забезпечення прав земельних банків, що надавали позики в Бессарабії.

З'їзд розпорядився опублікувати повідомлення щодо випуску земельними банками тимчасових свідоцтв замість заставних листів та щодо сплати відсотків по заставних листах, які не мали купонів, шляхом накладення відбитку штемпеля на самому листі.

Під час роботи з'їзд інформував міністра фінансів про свої основні рішення, а за підсумками роботи постановив спрямувати копію журналу з'їзду [4, арк. 43–46] безпосередньо міністру фінансів та в Кредитну канцелярію. 19 вересня 1918 р. другий з'їзд представників українських земельних банків завершив свою роботу. Проте розпочало свою роботу Бюро з'їздів представників українських земельних банків – постійно діючий координуючий орган іпотечних банків.

Перше, з чого розпочало свою діяльність бюро, – це вирішення, проблем, пов'язаних з уведенням західноєвропейського календаря. Як зазначалося раніше, це питання порушували неодноразово: і на I з'їзді, і на нараді, проведеній Кредитною канцелярією, і в постанові Ради Державного земельного банку, – проте правова неврегульованість змусила Бюро в контексті рішень I з'їзду представників українських земельних банків звернутися із клопотанням до міністра фінансів щодо нормативно-правового визначення вказаної проблеми [4, арк. 68]. З юридичної точки зору, прийняття сепаратного закону додавало нормативності у вирішенні цього питання, чого не могли забезпечити внутрішні акти вищезгаданих установ.

Нарешті питання щодо зміни редакції § 34 статутів земельних банків, яке було запропоно-

вано до обговорення ще на XIII з'їзді представників установ російського земельного кредиту та продовжувало обговорюватись I з'їздом українських земельних банків, знайшло своє принципове вирішення на II з'їзді, проте лише завдяки Бюро почало набувати практичної реалізації. Новостворений орган підготував і направив міністру фінансів розгорнуте клопотання № 38 від 16 листопада 1918 р. [4, арк. 65–66] щодо тимчасового підвищення розміру премії, яка сплачувалась банкам на задоволення їх власних потреб. За умови якщо сподівання банкірів виправдаються, в листі наводився проект сепаратного закону [10], який би в разі його прийняття надав правові підстави для збільшення вартості кредиту. Справа зрушила з місця, однак ненадовго.

14 грудня 1918 р. гетьман П. П. Скоропадський зрікся влади, а земельне питання так і не отримало законодавчого врегулювання. Разом із цим приватні установи довгострокового кредиту втратили останню надію на своє майбутнє, бо дві політичні сили – націоналістична, репрезентована Директорією, та радянська, представлена з'їздом Рад України, що продовжили змагання за владу на теренах України – не були прихильниками збереження приватної власності на землю. Новий землепорядок, що почав запроваджуватися за допомогою нормативних актів на підконтрольній території, в умовах відсутності ринку землі не передбачав місця для іпотечних установ. Попри це ми маємо досвід ефективної співпраці держави та самоврядної банківської організації в унікальних умовах кризи та революційних змагань.

Список використаної літератури

1. Кириченко В. Є. Держава та самоврядна організація акціонерних земельних банків Російської імперії / В. Є. Кириченко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 2. – С. 230–235.
2. Російський державний історичний архів, ф. 596, оп. 15А, спр. 41.
3. Минц И. И. История Великого Октября : в 3 т. Т. 2. Свержение Временного правительства. Установление диктатуры пролетариата / И. И. Минц. – М. : Наука, 1978. – 1008 с.
4. Державний архів Харківської області (Держархів Харківської обл.), ф. 71, оп. 1, спр. 92.
5. Полтава була репрезентована В. І. Булюбашом та Л. М. Корольцем. Незмінний голова правління Полтавського банку С. С. Хрульов від справ відійшов і в цей час лікувався в Сочі. Бессарабсько-Таврійський банк представляв О. І. Сафір. Від Земського банку Херсонської губернії прибули О. О. Браунер, В. р. Воеводський та Л. Г. Рейхерт. М. І. Антропов та О. Ф. Соловійов представляли Харківський земельний банк. Від господарів були присутні П. К. Скорделі, В. І. Пакентреер, А. Н. Родзянко та С. І. Жеромський. Окрім того, на з'їзді були присутні представник Київського відділення Дворянського і Селянського банків В. М. Верховський та представник Київського міського кредитного товариства Ф. Н. Дашкевич. Див.: Держархів Харківської обл., ф. 71, оп. 1, спр. 92, арк. 19, 21.
6. Державний вісник. – 1918. – 18 лип.
7. Бессарабсько-Таврійський банк був представлений О. І. Сафіром; Донський земельний банк репрезентував М. І. Хвостов; від господарів були присутні П. К. Скорделі, В. І. Пакентреер та Ф. В. Лисицький; Полтаву представляли В. І. Булюбаш та П. І. Пашенко; В. Г. Коренев і О. Ф. Соловійов були присутні від Харківського земельного банку; від Земського банку Херсонської губернії прибули Л. Г. Рейхерт та В. Р. Воеводський. Див.: Держархів Харківської обл., ф. 71, оп. 1, спр. 92, арк. 42.

8. Материалы по вопросам, подлежащим обсуждению XIII Съезда представителей Земельных Банков. Постановления XIII-го Съезда представителей Земельных Банков, в заседаниях 4-го и 5-го Октября 1915 года / Комитет Съездов представителей учреждений русского земельного кредита. – Пг. : Тип. В. Ф. Киршбаума, 1915. – 32 с.

9. Устав кредитный // СЗ РИ. – Т. XI. – Ч. 2. – Розд. X. – Гл. I.

10. «Акционерным Земельным банкам, действующим на Украине, разрешается, в виде временной меры, в возмещение вызываемых обстоятельствами переживаемого времени чрезвычайных расходов взимать со своих заемщиков в сроки, установленные для взносов платежей по ссудам, по всем, как по старым, так и по вновь выдаваемым, первоначальным и дополнительным, ссудам, сверх определенных уставами тех банков платежей, особый сбор в размере ½ % в год с суммы ссуды, в течение пяти лет, начиная с 31 декабря 1918 года. Неуплата заемщиком указанного сбора влечет за собою последствия, предусмотренные Уставами банков на случай невзноса срочных платежей по ссудам». Див.: Держархів Харківської обл., ф. 71, оп. 1, спр. 92, арк. 66.

Надійшла до редколегії 03.06.2012

КИРИЧЕНКО В. Е. СЪЕЗД ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ЗЕМЕЛЬНЫХ БАНКОВ УКРАИНЫ КАК МОДЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННО-ОБЩЕСТВЕННОГО ПАРТНЕРСТВА (1917–1921 годы)

Рассмотрен опыт функционирования самоуправляемой организации украинских акционерных земельных банков – Съезда представителей земельных банков и его координационного органа – Бюро съездов. Особое внимание уделено сотрудничеству государства и самоуправляемой организации в условиях революционных событий.

KYRYCHENKO V. THE CONGRESS OF REPRESENTATIVES OF THE UKRAINIAN LAND BANKS AS A MODEL OF THE STATE-PUBLIC PARTNERSHIP (1917–1921)

The article describes the functioning experience of the self-governing organization of the Ukrainian joint stock land banks (the Congress of representatives of the land banks) and its coordinating body – Office of Congresses. The main attention is paid to the state's cooperation with the self-governing organization in the conditions of revolutionary events.

УДК 342.9:336.24.07(477)

В. Т. КОМЗЮК,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного права

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ОГЛЯД РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Проаналізовано етапи розвитку законодавства, що регулює діяльність митних органів, визначено перспективні напрямки його удосконалення.

Зі становленням України як суверенної та незалежної держави найважливіша роль у справі забезпечення економічних інтересів України належить Державній митній службі України – одному з базових державних інститутів. У зв'язку з цим дослідження митної справи в Україні є актуальною темою для наукового пошуку, особливо в контексті вивчення її історичної еволюції, а також аналізу розвитку нормативно-правової бази в даній сфері. Аналізована правова категорія характеризується складною будовою, в основу якої покладені динамічні процеси формування нормативно-правової бази із забезпечення та безпосереднього виконання різноманітних потреб та інтересів митних органів. Необхідність всебічного до-

слідження суспільних відносин щодо здійснення митної справи в умовах проведення системного реформування зумовлює актуальність даної роботи.

Характерним для останнього часу є підвищення інтересу науковців не тільки до історії митної справи, становленням митних органів, але й до аналізу законодавчих актів щодо їх діяльності. Необхідно відмітити, що вагомий внесок у загальний розвиток митного законодавства зробили такі науковці, як: Ю. П. Битяк, Л. В. Деркач, В. Я. Настюк; окремими аспектами митного законодавства займались Ю. М. Дьомін, А. В. Кольбенко, Б. А. Кормич, А. В. Мазур, А. П. Мицак, А. П. Павлов, К. К. Сандровський.